Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (kolmas koda)

27. november 2014*

Konkurents — Keelatud kokkulepped — Elektritransformaatorite turg — EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 rikkumise tuvastamise otsus — Liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamine — Ettevõtja mõiste — Rikkumise süüks panemine — Eeldus, et emaettevõtja avaldab tegelikult otsustavat mõju oma tütarettevõtja tegevusele — Põhjendamiskohustus

Kohtuasjas T-517/09,

Alstom, asukoht Levallois-Perret (Prantsusmaa), esindajad: advokaadid J. Derenne ja A. Müller-Rappard,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouquet, N. von Lingen ja K. Mojzesowicz, hiljem A. Bouquet, K. Mojzesowicz ja P. Van Nuffel,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 7. oktoobri 2009. aasta otsus K(2009) 7601 (lõplik) EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/39.129 – Elektritransformaatorid),

ÜLDKOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees O. Czúcz (ettekandja), kohtunikud I. Labucka ja D. Gratsias,

kohtusekretär: ametnik C. Kristensen,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. juuli 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

otsuse

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus

1 Käesolevas asjas on käsitluse all sektor, kuhu kuuluvad elektritransformaatorid, autotransformaatorid ja põikreaktorid, mille pinge on 380 kV ja rohkem. Elektritransformaator on suur elektrikomponent, mille ülesanne on vähendada või suurendada pinget elektriahelas. Elektritransformaatoreid müüakse kas eraldi seadmete või valmis elektrialajaamade osadena.

2 Käesolevas asjas tähtsust omaval ajavahemikul, st 9. juunist 1999 kuni 15. maini 2003 tegutses Alstom T&D SA elektritransformaatorite valdkonnas. Kogu selle ajavahemiku jooksul omas hagejaks olev Alstom 100% Alstom France SA (1999. aasta augustis nimetati ümber Alstom Holdingsiks) kapitalist, kes omakorda omas 100% Alstom T&D kapitalist.

3 Pärast Alstomi kontserni elektritransformaatorite tootmistegevuse müümist Areva kontsernile, kanti Alstom T&D 2004. aastal üle Areva SA poolt kontrollitud Areva kontserni ja seejärel nimetati ta ümber Areva T&D SA-ks.

4 8. augustil 2007 ja 18. märtsil 2008 saatis Euroopa Ühenduste Komisjon hagejale teabenõuded, millele viimane vastas 7. septembril 2007 ja 28. veebruaril 2008.

5 30. septembril 2008 otsustas komisjon algatada vaidlustatud otsuse adressaatide suhtes elektritransformaatorite turgu puudutava menetluse.

6 Vastuväiteteatis võeti vastu 20. novembril 2008. Hageja vastas sellele 20. jaanuaril 2009. Ärakuulamine toimus 17. veebruaril 2009.

7 7. oktoobril 2009 võttis komisjon vastu otsuse K(2009) 7601 (lõplik) EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/39.129 – Elektritransformaatorid) (edaspidi „vaidlustatud otsus"), milles ta tõdes, et Areva T&D ja hageja olid rikkunud EÜ artiklit 81 ning Euroopa Majanduspiirkonna lepingu (edaspidi „EMP leping") artiklit 53, ja määras hagejale trahvi 16,5 miljonit eurot, millest Areva T&D vastutas solidaarselt summas 13,53 miljonit eurot.

8 Vaidlustatud otsuses tõdes komisjon, et hageja oli osalenud vähemalt 9. juunist 1999 kuni 15. maini 2003 *gentlemen's agreement*'is (GA) ehk ebaseaduslikus kartellikokkuleppes, mis hõlmas kogu Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) territooriumi ja mis seisnes Euroopa ja Jaapani elektritransformaatorite tootjate vahel suuliselt sõlmitud kokkuleppes, mille eesmärk oli austada igaühe koduturge ja hoiduda nendel turgudel müügitegevusest.

9 *Gentlemen's agreement*'i ülesehituse osas leidis komisjon, et selles osalenud ettevõtjad olid jaotatud kahte rühma, üks Euroopa, teine Jaapani, et kumbki rühm pidi nimetama sekretärettevõtja ja et kogu rikkumise jooksul oli Euroopa rühma sekretäriks olnud Siemens ning Jaapani rühma sekretäriks Hitachi. Komisjon tõdes samuti, et turu jagamise kokkulepet oli täiendatud kokkuleppega, mille eesmärk oli teavitada riigihankemenetlustest (projektid) teise rühma territooriumil ja et nendest projektidest tuli teatada teise rühma sekretärile, selleks et need ära jagada.

10 Vaidlustatud otsus käsitleb turgu, millel müüakse nii eraldi seadmena kui ka valmisprojekti osana elektritransformaatoreid, välja arvatud gaasisolatsiooniga jaotusseadmetel põhinevate alajaamade osana müüdavaid elektritransformaatoreid, mis on juba komisjoni 24. jaanuari 2007. aasta otsuse K(2006) 6762 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/38.899 – Gaasisolatsiooniga jaotusseadmed) esemeks (kokkuvõte on avaldatud ELT 2008, C 5, lk 7).

11 Vaidlustatud otsuse punktis 5.5, põhjendustes 171–174 märkis komisjon, et *gentlemen's agreement* mõjutas liikmesriikidevahelist ja EMP lepingu osalisriikide vahelist kaubandust.

12 Vaidlustatud otsuse punktis 6, põhjendustes 183–205 tõdes komisjon, et rikkumise eest, mis pandi toime ajavahemikul 9. juunist 1999 kuni 25. märtsini 2003 vastutavad hageja ja Areva T&D, kelle nimi oli siis Alstom T&D, solidaarselt. Seda arvestades tõdes komisjon esiteks, et kuna hageja oli Areva T&D, kelle nimi oli siis Alstom T&D, ainuomanik, võis komisjon eeldada, et hageja avaldas Areva T&D tegevusele otsustavat mõju, ning teiseks, et hageja ei ole selle eelduse ümberlükkamiseks argumente esitanud.

13 Hagejale määratud trahvisumma ja Areva T&D-le määratud trahvisumma erinevust selgitab asjaolu, et komisjon vähendas Areva T&D trahvi 18% võrra tulemusliku koostöö eest väljaspool komisjoni teatise, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155), kohaldamisala.

14 Komisjon tegi hagejale vaidlustatud otsuse teatavaks 8. oktoobri 2009. aasta kirjaga, mille viimane sai kätte 9. oktoobril 2009.

Menetlus ja poolte nõuded

15 Hageja esitas 21. detsembril 2009 Üldkohtu kantseleisse hagi käesoleva asja algatamiseks.

16 Hageja palub Üldkohtul:

— tühistada vaidlustatud otsus;

— tühistada raamatupidaja 10. detsembri 2009. aasta kiri;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

17 Komisjon esitas esiteks kostja vastuse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 19. aprillil 2010 ja milles ta palub Üldkohtul:

— jätta vaidlustatud otsuse peale esitatud tühistamishagi rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

18 Teiseks esitas ta vastuvõetamatuse vastuväite, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 19. aprillil 2010 ja mis puudutab nõuet tühistada raamatupidaja kiri. Vastuvõetamatuse vastuväites palub komisjon Üldkohtul:

— jätta raamatupidaja kirja tühistamise nõue ilmselge vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata;

— teise võimalusena otsustada, et ei ole vaja otsust teha;

— igal juhul:

  — mõista kohtukulud välja hagejalt.

  — teise võimalusena jätta kohtukulud poolte enda kanda.

19 Üldkohtu kantseleisse 18. juunil 2010 saabunud aktis esitas hageja oma märkused vastuvõetamatuse vastuväite kohta. Hageja palub Üldkohtul:

— jätta vastuvõetamatuse vastuväide rahuldamata ja paluda komisjonil esitada sisulised väited;

— teise võimalusena liita vastuvõetavuse küsimus kohtuasja sisulise arutamisega ja paluda komisjonil esitada sisulised väited;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

20 24. oktoobril 2011 määrati kohtuasjale uus ettekandja-kohtunik, kes kuulub kolmanda koja koosseisu.

21 24. aprilli 2012. aasta kohtumääruses Alstom *vs.* komisjon, mida kohtulahendite kogumikus ei avaldata, leidis Üldkohus (kolmas koda), et vajadus teha otsus raamatupidaja kirja tühistamise nõudes oli ära langenud ja et otsus kohtukulude osas tehakse hiljem.

22 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Üldkohus (kolmas koda) menetlust korraldavate meetmete raames kodukorra artikli 64 tähenduses esitada pooltele küsimusi, millele pooled määratud tähtaja jooksul ka vastasid, ja alustada suulist menetlust.

23 Poolte suulised seisukohad ja vastused Üldkohtu küsimustele kuulati ära 9. juuli 2012. aasta kohtuistungil.

24 Võttes arvesse seoseid käesoleva kohtuasja ja kohtuasja T-521/09, Alstom Grid *vs.* komisjon vahel, otsustas Üldkohus kuulutada kohtuotsused neis kahes kohtuasjas samal ajal. Kohtuasjas T-521/09, Alstom Grid *vs.* komisjon, peatas Üldkohus menetluse kuni Euroopa Kohtu otsuse tegemiseni kohtuasjas C-231/11 P, komisjon *vs.* Siemens Österreich jt, st 10. aprillini 2014.

Õiguslik käsitlus

25 Vaidlustatud otsuse tühistamise nõue põhineb kolmel väitel. Esimene väide puudutab kahele äriühingule solidaarse vastutuse panemist käsitlevate õigusnormide rikkumist. See väide koosneb kahest osast, millest esimene tugineb solidaarse vastutuse suhtes kohaldatava kohtupraktika rikkumisele ja teine karistuste individuaalsuse ja isiklikkuse üldpõhimõtte rikkumisele solidaarsuse väära tuvastamise tõttu. Teine väide puudutab põhjendamiskohustuse rikkumist. See väide koosneb kolmest osast, millest esimene tugineb liikmesriikide ja EMP lepingu osalisriikide vahelise kaubanduse mõjutamise ebapiisavale põhjendamisele, teine põhjenduste puudumisele seoses komisjoni järeldusega, et hageja ei ole ümber lükanud oma tütarettevõtjate tegutsemise eest tekkiva vastutuse eeldust, ja kolmas vastuolulisele põhjendusele seoses hageja ning tema tütarettevõtja kumuleerunud vastutusega. Kolmas väide tugineb EÜ artikli 81 rikkumisele seoses eeskirjadega, mis käsitlevad tütarettevõtjate poolt toime pandud rikkumiste süüks panemist emaettevõtjatele.

26 Üldkohus leiab, et kõigepealt tuleb analüüsida teise väite esimest osa, mis puudutab komisjoni põhjendusi seoses liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamisega, ning seejärel väiteid ja väiteosi, mis puudutavad komisjoni otsust panna hagejale süüks tema tütarettevõtja tegevus, kelle nimi oli *gentlemen's agreement*'is osalemise ajal Alstom T&D, vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal Areva T&D ning alates 2010. aasta jaanuarist, peale tema omandamist Alstomi poolt, Alstom Grid SAS (edaspidi „tütarettevõtja T&D").

1. *Teise väite esimene osa, mis tugineb kaubanduse mõjutamise ebapiisavale põhjendamisele*

27 Teise väite esimese osa raames väidab hageja, et komisjon ei põhjendanud piisavalt oma järeldust, et *gentlemen's agreement* mõjutas liikmesriikide ja EMP lepingu osalisriikide vahelist kaubandust.

28 Selles kontekstis tuleb meenutada, et EÜ artiklis 253 ette nähtud põhjendamiskohustus on oluline vorminõue, mida tuleb eristada põhjenduste sisulise õigsuse küsimusest, mis on vaidlusaluse akti sisulise õiguspärasuse küsimus (kohtuotsused, 2.4.1998, komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, C-367/95 P, EKL, EU:C:1998:154, punkt 67; 22.3.2001, Prantsusmaa *vs.* komisjon, C-17/99, EKL, EU:C:2001:178, punkt 35, ja 29.9.2011, Elf Aquitaine *vs.* komisjon, C-521/09 P, EKL, EU:C:2011:620, punkt 146).

29 Seda arvestades peab EÜ artikliga 253 nõutav põhjendus vastama asjaomase akti olemusele ning sellest peab selgelt ja üheselt selguma akti vastu võtnud institutsiooni arutluskäik, nii et huvitatud isikutel oleks võimalik mõista võetud meetme põhjuseid ja pädeval kohtul teostada kontrolli (eespool punktis 28 viidatud kohtuotsused, Prantsusmaa *vs.* komisjon, EU:C:2001:178, punkt 35, ja Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 147).

30 Üksikotsuste puhul on vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale üksikotsuse põhjendamise kohustuse eesmärk lisaks kohtuliku kontrolli teostamise võimaldamisele anda huvitatud isikule piisavalt teavet selle kohta, kas otsuses võib sisalduda viga, mille alusel selle kehtivust vaidlustada (kohtuotsused, 2.10.2003, Corus UK *vs.* komisjon, C-199/99 P, EKL, EU:C:2003:531, punkt 145; 28.6.2005, Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EKL, EU:C:2005:408, punkt 462, ja eespool punktis 28 viidatud Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 148).

31 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb samuti, et põhjendamise nõude hindamisel tuleb arvesse võtta juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ning huvi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab, selgituste saamiseks. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks toodud kõik asjassepuutuvad faktilised ja õiguslikud asjaolud, kuna kontrollides akti põhjenduse vastavust EÜ artikli 253 nõuetele, tuleb lisaks akti sõnastusele arvestada akti konteksti ja kõiki asjassepuutuvaid õigusnorme (kohtuotsused, eespool punktis 28 viidatud komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, EU:C:1998:154, punkt 63; 10.7.2008, Bertelsmann ja Sony Corporation of America *vs.* Impala, C-413/06 P, EKL, EU:C:2008:392, punktid 166 ja 178, ning eespool punktis 28 viidatud Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 150).

32 Eelmainitud kohtupraktikat arvestades tulebki vaidlustatud otsuse põhjendusi hinnata.

33 Esiteks tuleb analüüsida hageja etteheidet, mille kohaselt ei põhjendanud komisjon piisavalt oma järeldust seoses elektritransformaatorite kaubanduse olemasoluga Euroopa Ühenduse liikmesriikide ja EMP lepingu osalisriikide vahel.

34 Selles osas tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 172 tõdes komisjon, et „elektritransformaatoreid puudutavat tegevust iseloomustab kaubanduse suur maht liikmesriikide vahel ning samuti ühenduse ja [Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni] riikide vahel, kes kuuluvad EMP-sse". Selles kontekstis viitas ta vaidlustatud otsuse punktis 2.4 (põhjendus 38) esitatud põhjendusele, milles ta tõdeb esiteks, et kliente leidus kõikides liikmesriikides ning ka Norras, Islandil ja Liechtensteinis, ja teiseks, et peamised Euroopa tootjad asusid eelkõige Saksamaal, Hispaanias, Prantsusmaal, Austrias, Portugalis ja Šveitsis.

35 Lisaks tuleb vaidlustatud otsuse põhjendust 172 ja punkti 2.4 käsitleda selle punkti konteksti arvesse võttes. Nimelt kirjeldas komisjon eelnevas punktis ehk punktis 2.3 pakkumist ja nõudlust asjaomases sektoris. Pakkumise osas märkis ta vaidlustatud otsuse põhjendustes 34 ja 35, et Euroopa tarnijad müüsid elektritransformaatoreid enamikes Euroopa riikides. Nõudluse osas tõdes ta vaidlustatud otsuse

põhjenduses 36, et peamised kliendid olid üldsusele suunatud teenuseid pakkuvad äriühingud, kohalikud omavalitsused ja eraettevõtjad elektrienergia edastamise ja jaotamise valdkonnas. Seejärel märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 37, et selle menetluse osaliste elektritransformaatorite müük EMP-s aastal 2001 oli ligikaudu 105 miljonit eurot, mis moodustas ligikaudu 65% elektritransformaatorite kogumüügist EMP-s.

36 Faktilised ja õiguslikud asjaolud, mille alusel komisjon järeldas, et liikmesriikide ja EMP lepingu osalisriikide vahel esineb kaubandus, nähtuvad selgelt seega vaidlustatud otsuse põhjendusest.

37 Järelikult etteheide, et liikmesriikide ja EMP lepingu osalisriikide vahelise elektritransformaatorite kaubanduse olemasolu on põhjendatud ebapiisavalt, tuleb tagasi lükata.

38 Teiseks tuleb analüüsida hageja etteheidet, mille kohaselt ei põhjendanud komisjon piisavalt oma järeldust seoses *gentlemen's agreement*'i mõjuga liikmesriikidevahelisele ja EMP lepingu osalisriikide vahelisele kaubandusele.

39 Siinkohal tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 174 tõdes komisjon, et *gentlemen's agreement* puudutas turgude jagamist ja kaitses EMP tootjaid Jaapani elektritransformaatorite tootjate eest. Seda põhjendust tuleb lugeda koosmõjus vaidlustatud otsuse põhjendustega 88–90, milles komisjon tuvastas, et Jaapani tootjad olid kohustatud elektritransformaatoreid Euroopas mitte müüma ja Euroopa tootjad olid kohustatud neid mitte müüma Jaapanis.

40 Vaidlustatud otsuse põhjendustest 165, 166 ja 174 nähtub selgelt, et komisjon tõdes, et sellise eesmärgiga kartellikokkuleppel pidi olema või võis olla mõju, mille tagajärjel kaubavahetuse senine suund automaatselt muutus.

41 Lisaks sellele tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 167–169 lükkas komisjon tagasi argumendid, mille asjaomased ettevõtjad olid esitanud tõendamaks, et esinesid takistused, mis seisid vastu igasugusele konkurentsile Jaapani ja Euroopa tootjate vahel. Selles kontekstis komisjon märkis esiteks, et liitumist *gentlemen's agreement*'iga on asjaomased ettevõtjad nõuetekohaselt kinnitanud. Teiseks tõdes ta, et üks korea tootja oli sisenenud Euroopa turule. Kolmandaks tuvastas ta, et *gentlemen's agreement*'i ajal olid Jaapani tootjad sisenenud Ameerika turule ja et pooled ei olnud tõendanud, et tõkked sellele turule sisenemisel olid väga erinevad neist, mis puudutasid Euroopa turgu.

42 Faktilised ja õiguslikud asjaolud, mille alusel komisjon järeldas, et *gentlemen's agreement* mõjutas või võis mõjutada liikmesriikide ja EMP lepingu osalisriikide vahelist kaubandust, nähtuvad selgelt seega vaidlustatud otsuse põhjendusest.

43 Seetõttu tuleb teise väite esimene osa tagasi lükata.

2. *Hageja ja tema tütarettevõtja T&D solidaarne vastutus*

44 Teised väited ja väiteosad on kõik suunatud komisjoni otsusele panna hagejale ja tema tütarettevõtjale T&D trahvi maksmise eest solidaarne vastutus. Selles kontekstis esitab hageja sisuliselt kolm vastuväidet komisjoni otsuse suhtes temale vastutus panna. Esmalt, esimese väite esimese osa raames väidab ta, et komisjon eiras solidaarvastutust väitlevat kohtupraktikat. Teiseks, teise väite teise osa raames väidab ta, et komisjon ei põhjendanud piisavalt oma järeldust, et hageja ei ole esitanud piisavalt argumente, lükkamaks ümber eeldust, et ta avaldab oma tütarettevõtja T&D tegevusele turul tegelikult otsustavat mõju. Kolmandaks, eeldusel et komisjon võis hagejale vastutuse panemisel tugineda kohtupraktikale, mis käsitleb solidaarset vastutust, väidab hageja kolmanda väite, esimese väite teise osa ja teise väite kolmanda osa raames, et see kohtupraktika ise on vastuoluline ja vastuolus EÜ artikliga 81 ning liidu õiguse põhimõtetega.

Esimese väite esimene osa, mis tugineb solidaarset vastutust käsitleva kohtupraktika eiramisele

45 Esimese väite esimese osa raames heidab hageja komisjonile ette, et viimane eiras solidaarset vastutust käsitlevat kohtupraktikat. Väiteosa koosneb kahest etteheitest. Esimene tugineb asjaolule, et hageja ja tema tütarettevõtja T&D ei moodustanud ühte majandusüksust. Teises etteheites leiab hageja, et komisjon ei ole tuvastanud nende kahe ettevõtja ülekantavat vastutust.

46 Esimese väite esimene osa on vastuvõetav. Vastupidi komisjoni väidetule on hagejal huvi seda tõstatada. Esiteks, mis puudutab vastuvõetamatuse vastuväidet seoses sellega, et esimesel väitel puudub kolmanda väitega võrreldes autonoomia, siis piisab, kui meenutada, et esimese väite esimese osa raames väidab hageja, et komisjon eiras solidaarset vastutust käsitlevat kohtupraktikat, samas kui kolmanda väite raames väidab ta, et see kohtupraktika ise on EÜ artikliga 81 ja liidu õiguse põhimõtetega vastuolus (vt eespool punkt 44). Teiseks, mis puudutab argumenti, mille kohaselt hagejal puudub huvi solidaarselt määratud trahvi vaidlustamiseks, sest selline määramine on talle soodne, siis piisab, kui tõdeda, et hageja esitab kaks eespool mainitud etteheidet selleks, et vaidlustada iseenda vastutust.

Esimene etteheide, mis tugineb asjaolule, et hageja ja tema tütarettevõtja T&D ei moodustanud ühte majandusüksust

47 Esimese väite esimese osa raames väidab hageja, et komisjon eiras solidaarset vastutust käsitlevat kohtupraktikat, omistades talle süü solidaarselt tütarettevõtjaga T&D, olgugi et nad ei moodustanud majandusüksust ei ajal, mil tütarettevõtja T&D osales *gentlemen's agreement*'is, ega siis, kui tehti vaidlustatud otsus.

– Majandusüksuse puudumine *gentlemen's agreement*'i ajal

48 Hageja väidab, et tema ja tema tütarettevõtja T&D ei moodustanud majandusüksust ajal, mil viimane osales *gentlemen's agreement*'is. Ta leiab, et kahte äriühingut võib pidada majandusüksuseks ja seega ettevõtjaks EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 tähenduses üksnes juhul, kui üksikasjalik analüüs võib kinnitada, et nende ühise käitumise või ühise tegevuse tõttu võtab üks neist äriühinguist otsuseid vastu mõlema suhtes, olgugi et teine kaotab oma autonoomia. Käesolevas asjas tugines komisjon aga üksnes asjaolule, et hageja omas 100% osalust oma tütarettevõtja T&D kapitalis ajal, mil viimane osales *gentlemen's agreement*'is, ning järeldas sellest, et ta avaldas viimase tegevusele otsustavat mõju.

49 Siinkohal tuleb meenutada, et konkurentsiõigus reguleerib ettevõtjate tegevust (kohtuotsus, 7.1.2004, Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EKL, EU:C:2004:6, punkt 59) ja et ettevõtja mõiste hõlmab mis tahes majandustegevusega tegelevat üksust, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist (kohtuotsused, eespool punktis 30 viidatud Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EU:C:2005:408, punkt 112; 10.1.2006, Cassa di Risparmio di Firenze jt, C-222/04, EKL, EU:C:2006:8, punkt 107, ja 11.7.2006, FENIN *vs.* komisjon, C-205/03 P, EKL, EU:C:2006:453, punkt 25).

50 Euroopa Kohus on täpsustanud ka, et ettevõtja mõistet tuleb selles kontekstis mõista kui majandusüksust, ja seda isegi siis, kui õiguslikult koosneb see majandusüksus mitmest füüsilisest või juriidilisest isikust (kohtuotsused, 14.12.2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, EKL, EU:C:2006:784, punkt 40; 10.9.2009, Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, C-97/08 P, EKL, EU:C:2009:536, punkt 55, ja 20.1.2011, General Química jt *vs.* komisjon, C-90/09 P, EKL, EU:C:2011:21, punkt 53).

51 Juhul kui selline majandusüksus rikub konkurentsieeskirju, tuleb tal isikliku vastutuse põhimõtte alusel ka selle rikkumise eest vastutada (vt selle kohta kohtuotsused, 8.7.1999, komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EKL, EU:C:1999:356, punkt 145; 16.11.2000, Cascades *vs.* komisjon,

C-279/98 P, EKL, EU:C:2000:626, punkt 78; eespool punktis 50 viidatud Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EU:C:2009:536, punkt 56, ja eespool punktis 50 viidatud General Química jt *vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punkt 36).

52 Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et tütarettevõtja tegevuse võib emaettevõtjale süüks panna eelkõige siis, kui tütarettevõtja – olgugi et tal on eraldi õigusvõime – ei määra oma tegevust turul kindlaks sõltumatult, vaid rakendab enamjaolt talle emaettevõtja poolt antud juhiseid ja seda eelkõige majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete tõttu, mis neid kahte õigussubjekti seovad (kohtuotsused, eespool punktis 50 viidatud Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EU:C:2009:536, punkt 58, ja eespool punktis 28 viidatud Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 54).

53 Nimelt on see nii seetõttu, et sellises olukorras kuuluvad emaettevõtja ja tema tütarettevõtja samasse majandusüksusse ja moodustavad seega eespool viidatud kohtupraktika tähenduses ühe ettevõtja. Seega võimaldab asjaolu, et emaettevõtja ja tema tütarettevõtja kujutavad endast ühte ettevõtjat EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 tähenduses, komisjonil adresseerida trahve määrav otsus emaettevõtjale, ilma et oleks vaja tuvastada emaettevõtja isiklikku seotust rikkumisega (kohtuotsused, eespool punktis 50 viidatud Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EU:C:2009:536, punkt 59; eespool punktis 50 viidatud General Química jt *vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punkt 38, ja eespool punktis 28 viidatud Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 55).

54 Kui emaettevõtjal on liidu konkurentsieeskirju rikkunud tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osalus, võib esiteks see emaettevõtja selle tütarettevõtja käitumisele otsustavat mõju avaldada ja teiseks esineb ümberlükatav eeldus, et nimetatud emaettevõtja avaldabki tegelikult otsustavat mõju oma tütarettevõtja käitumisele (kohtuotsused, eespool punktis 50 viidatud Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EU:C:2009:536, punkt 60; eespool punktis 50 viidatud General Química jt *vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punkt 39, eespool punktis 28 viidatud Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 56).

55 Neil asjaoludel piisab, kui komisjon tõendab, et emaettevõtja esindab tütarettevõtja kogu aktsia- või osakapitali, et eeldada, et emaettevõtja avaldab otsustavat mõju tütarettevõtja kaubanduspoliitikale. Seega võib komisjon pidada tütarettevõtjale määratud trahvi maksmise eest solidaarselt vastutavaks emaettevõtjat, välja arvatud juhul, kui emaettevõtja, kel lasub kohustus see eeldus ümber lükata, esitab piisavaid tõendeid, mis kinnitavad, et tema tütarettevõtja tegutseb turul iseseisvalt (kohtuotsused, eespool punktis 50 viidatud Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EU:C:2009:536, punkt 61; eespool punktis 50 viidatud General Química jt *vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punkt 40, ja eespool punktis 28 viidatud Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 57).

56 Sellisel juhul ei sõltu kõnealune eeldus täiendavate tõendite esitamisest (kohtuotsused, eespool punktis 50 viidatud Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EU:C:2009:536, punkt 62, ja eespool punktis 50 viidatud General Química jt *vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punkt 41).

57 Juhul kui emaettevõtjale kuulub ainuosalus vahepealse äriühingu kapitalis, kellele omakorda kuulub ainuosalus kontserni kuuluva ja liidu konkurentsieeskirju rikkunud tütarettevõtja kapitalis, kehtib ümberlükatav eeldus, et emaettevõtja avaldab otsustavat mõju vahepealse äriühingu tegevusele, ning kaudselt, viimase kaudu ka asjaomase tütarettevõtja tegevusele (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus General Química jt *vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punktid 86–89).

58 Eelmainitud kohtupraktikast tulenevalt ei rikkunud komisjon tütarettevõtja tegevuse eest emaettevõtjale vastutuse panemist käsitlevaid eeskirju, kui ta tõdes vaidlustatud otsuse põhjendustes 189–195, et 100% tütarettevõtja T&D kapitalist kuulus hagejale ja et seega võib eeldada, et hageja avaldas oma tütarettevõtja T&D tegevusele turul otsustavat mõju. Komisjon ei olnud kohustatud esitama muid asjaolusid, tõendamaks majandusüksuse olemasolu hageja ja tema tütarettevõtja T&D vahel – vastupidi sellele, mida väidab hageja –, vaid ta võis tugineda üksnes sellele eeldusele.

59 Vastupidi hageja väidetule ei lükka seda järeldust ümber Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsuse Aristain *vs.* komisjon (C-196/99 P, EKL, EU:C:2003:529) punktid 99 ja 101 või Üldkohtu 15. juuni 2005. aasta otsuse Tokai Carbon jt *vs.* komisjon (T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03, EU:T:2005:220) punkt 391. Nimelt ei käsitle hageja poolt viidatud kohtuotsuste punktid vertikaalset suhet nagu käesolevas asjas, kus tuleb hinnata emaettevõtja otsustava mõju avaldamist oma tütarettevõtja tegevusele. Vastupidi, need punktid käsitlevad olukordi, kus komisjon pidi hindama otsustava mõju avaldamist ühe ettevõtja poolt teisele ettevõtjale horisontaalses suhtes, st esiteks kahe „sõsarettevõtja" vahelises suhtes ja teiseks kahe „nõbuettevõtja" ehk kahe eraldiseisva emaettevõtja tütarettevõtjate vahelises suhtes.

60 Järelikult ei eiranud komisjon tütarettevõtja ja tema emaettevõtja solidaarset vastutust käsitlevat kohtupraktikat, kui eeldas, et hageja ja tema tütarettevõtja T&D moodustasid ühe majandusüksuse, tuginedes asjaolule, et hageja omas Alstom Francei kaudu, kes 1999. aasta augustis nimetati ümber Alstom Holding'uks (vt eespool punkt 2), 100% osalust oma tütarettevõtja T&D kapitalis.

– Majandusüksuse puudumine vaidlustatud otsuse tegemise ajal

61 Hageja väidab, et komisjon eiras tütarettevõtja ja tema emaettevõtja solidaarset vastutust käsitlevat kohtupraktikat, pidades teda oma tütarettevõtjaga T&D solidaarselt vastutavaks, olugi et vaidlustatud otsuse tegemise ajal nad enam majandusüksust ei moodustanud.

62 Siinkohal tuleb meenutada kohtupraktikat, mille kohaselt reeglina vastutab rikkumise eest füüsiline või juriidiline isik, kes juhib asjaomast ettevõtjat rikkumise toimepanemise ajal, isegi kui rikkumise tuvastanud otsuse vastuvõtmise kuupäeval ei lasunud ettevõtte käitamise vastutus enam temal (kohtuotsused, 16.11.2000, KNP BT *vs.* komisjon, C-248/98 P, EKL, EU:C:2000:625, punkt 71; Stora Kopparbergs Bergslags *vs.* komisjon, C-286/98 P, EKL, EU:C:2000:630, punktid 37–40; SCA Holding *vs.* komisjon, C-297/98 P, EKL, EU:C:2000:633, punkt 27, ja 29.3.2011, ThyssenKrupp Nirosta *vs.* komisjon, C-352/09 P, EKL, EU:C:2011:191, punkt 143).

63 Vaidlustatud otsuse põhjendusest 194 nähtuvalt tõdes komisjon õigesti, et majandusüksuse olemasolu tuvastamine emaettevõtja ja tütarettevõtja vahel rikkumise ajal õigustas trahvi tasumise eest solidaarse vastutuse panemist kahele äriühingule, isegi kui nad trahvi määrava otsuse tegemise ajal enam majandusüksust ei moodustanud.

64 Vastupidi hageja väidetule ei sea seda arusaama kahtluse alla eespool punktis 59 viidatud kohtuotsuse Tokai Carbon jt *vs.* komisjon (EU:T:2005:220) punktid 390–393. Sellest kohtuotsusest ei saa tuletada, et emaettevõtja ja tütarettevõtja vaheline majandusüksus peab veel eksisteerima trahvi määrava otsuse tegemise ajal. Nimelt andis Üldkohus eespool viidatud punktides hinnangu kogukäibest 10% ülempiiri kohaldamisele vastavalt nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus [EÜ] artiklite [81ja 82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artikli 15 lõikele 2. Nagu Üldkohus selle kohtuotsuse punktis 389 õigesti märkis, on asjaomase ülempiiri eesmärk eelkõige kaitsta ettevõtjaid trahvi liiga kõrge taseme eest, mis võib need majanduslikus mõttes hävitada. Järelikult tuleb seda kohaldada trahvi määramise kuupäevale lähedasel ajal, mitte aga seoses karistatud rikkumiste ajavahemikuga. Seega ei ole selle kohtuotsuse punktid 390–393 käesoleval juhul asjakohased, sest need ei puuduta küsimust, kas tütarettevõtja tegevuse võib süüks panna tema emaettevõtjale. Seevastu tuleb tõdeda, et selle kohtuotsuse punktis 387 möönis Üldkohus kaudselt, et solidaarse trahvi oleks võinud panna kahele äriühingule, kes moodustasid rikkumise toimepanemise ajal ühe majandusüksuse, isegi kui ei olnud tõendatud, et nad olid trahvi määrava otsuse tegemise ajal veel majandusüksus.

65 Seetõttu tuleb esimese väite esimese osa esimene etteheide tervikuna tagasi lükata.

Teine etteheide vastutuste vahetatavuse suhtes

66 Esimese väite esimese osa teise etteheitega kritiseerib hageja komisjoni selles, et viimane ei tuvastanud tema individuaalse, otsese ja formaalse vastutuse osa rikkumises. Ta leiab, et selleks, et komisjon saaks panna trahvi maksmise eest talle solidaarse vastutuse koos tütarettevõtjaga T&D, oleks ta pidanud tõendama mitte üksnes tema tütarettevõtja T&D tegelikku osalemist rikkumises, vaid ka tema enda tegelikku osalemist. Hageja hinnangul oleks komisjon pidanud tuvastama rikkumise autonoomselt mitte ainult seoses tütarettevõtjaga T&D, vaid ka tema endaga.

67 Siinkohal tuleb kõigepealt tõdeda, et eespool punktides 49–57 viidatud kohtupraktika kohaselt lähtub emaettevõtja ja tema 100-protsendilise tütarettevõtja solidaarvastutus eeldusest, et need kaks äriühingut kuuluvad samasse ettevõtjasse EÜ artikli 81 tähenduses. Järelikult on komisjonil õigus adresseerida trahvi määrav otsus nii emaettevõtjale kui ka tema tütarettevõtjale juhul, kui ta tõendab, et nad moodustavad ühe ettevõtja ja et see ettevõtja osales rikkumises. Vastupidi hageja väidetule ei ole seega vaja tõendada rikkumisele õhutavat sidet emaettevõtja ja tema tütarettevõtja vahel ega ka seda enam emaettevõtja seotust nimetatud rikkumisega (eespool punktis 28 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 88).

68 Vastupidi hageja väidetule ei sea seda arusaama kahtluse alla 14. mai 1998. aasta kohtuotsuse Metsä-Serla jt *vs.* komisjon (T-339/94–T-342/94, EKL, EU:T:1998:100) punkt 43. Selles kohtuotsuses leidis Üldkohus tõepoolest, et ettevõtjat saab trahvi maksmisel pidada teise ettevõtjaga solidaarselt vastutavaks üksnes siis, kui komisjon tõendab, et rikkumise võib süüks panna mõlemale ettevõtjale. Samas nähtub selle kohtuotsuse punktist 58, et Üldkohtu tõdemus puudutab olukorda, kus komisjon karistab kahte eraldiseisvat ettevõtjat EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 tähenduses ehk seega kahte autonoomset majandusüksust, mitte aga olukorda, kus komisjon karistab kahte äriühingut, kes moodustavad sama majandusüksuse ja seega nende sätete tähenduses sama ettevõtja.

69 Kuna ka esimese väite esimese osa teine etteheide ei ole põhjendatud, tuleb esimese väite esimene osa terves ulatuses tagasi lükata.

Teise väite teine osa, mis tugineb asjaolule, et T&D käitumise suhtes otsustava mõju avaldamise eelduse ümberlükkamiseks hageja poolt esitatud argumentide tagasilükkamist ei ole piisavalt põhjendatud

70 Teise väite teise osa raames väidab hageja, et komisjon ei põhjendanud piisavalt oma järeldust, mille kohaselt hageja ei suutnud ümber lükata eeldust, et ta avaldab otsustavat mõju oma tütarettevõtja T&D käitumisele turul.

71 Selles kontekstis tuleb kõigepealt viidata eespool punktides 28–31 välja toodud kohtupraktikale, mis käsitleb põhjendamiskohustust.

72 Järgmiseks tuleb meenutada, et kui liidu konkurentsieeskirjade kohaldamise otsus puudutab mitut adressaati ja rikkumise süükspanemise küsimust, peab see sisaldama piisavaid põhjendusi iga adressaadi kohta, eriti nende kohta, keda vastavalt sellele otsusele rikkumise eest rahaliselt karistatakse. Nii peab põhimõtteliselt otsus oma tütarettevõtja rikkumise eest vastutavaks peetava emaettevõtja suhtes sisaldama üksikasjalikku ülevaadet põhjendustest, mis õigustavad rikkumise sellele äriühingule süükspanemist (eespool punktis 28 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 152).

73 Mis puudutab täpsemalt komisjoni otsust, mis tugineb ainult teatud adressaatide osas otsustava mõju tegelikult avaldamise eeldusele, siis tuleb tõdeda, et komisjonil on igal juhul kohustus esitada neile adressaatidele kohased põhjused, miks välja toodud faktilised ja õiguslikud asjaolud ei olnud piisavad nimetatud eelduse ümberlükkamiseks. Komisjoni kohustus põhjendada oma otsuseid selles osas tuleneb nimelt sellise eelduse ümberlükatavast olemusest, mille ümberlükkamine nõuab asjaomaselt

isikult tõendite esitamist, mis puudutavad majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke suhteid asjaomaste äriühingute vahel (vt selle kohta eespool punktis 28 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine*vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 153).

74 Lisaks tuleb meenutada, et komisjoni põhjendused peavad võimaldama Üldkohtul teostada kontrolli, mille raames tuleb hinnata kõiki tõendeid ema- ja tütarettevõtja vaheliste organisatsiooniliste, majanduslike ja õiguslike sidemete kohta, mis tõendaksid, et viimati nimetatu tegutseb oma emaettevõtjast sõltumatult ja et need kaks äriühingut ei moodusta seega ühte majandusüksust (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus General Química jt*vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punkt 76).

75 Niisugune kontroll on eriti oluline, kuna – nagu nähtub Euroopa Kohtu praktikast – tütarettevõtja sõltumatus oma äristrateegia elluviimisel on osa asjassepuutuvatest teguritest, mis võimaldavad emaettevõtjal ümber lükata eelduse, et ta avaldab tütarettevõtja tegevusele otsustavat mõju, ning nende tegurite laad ja tähtsus võivad sõltuvalt igast konkreetsest juhtumist olla erinevad (vt selle kohta eespool punktis 50 viidatud kohtuotsused Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EU:C:2009:536, punkt 77, ja General Química jt *vs.* komisjon, EU:C:2011:21, punkt 77).

76 Siiski tuleb meenutada, et komisjon ei pea sellises kontekstis võtma seisukohta asjaolude suhtes, mis ilmselgelt asjasse ei puutu, on tähtsusetud või ilmselgelt teisejärgulised (eespool punktis 28 viidatud kohtuotsus Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 154).

77 Põhimõtteliselt tuleb põhjendus huvitatud isikule edastada samaaegselt tema huve kahjustava otsusega (kohtuotsused, 26.11.1981, Miche *vs.* parlament, 195/80, EKL, EU:C:1981:284, punkt 22; 26.9.2002, Hispaania *vs.* komisjon, C-351/98, EKL, EU:C:2002:530, punkt 84; 29.4.2004, IPK-München ja komisjon, C-199/01 P ja C-200/01 P, EKL, EU:C:2004:249, punkt 66, ja eespool punktis 28 viidatud Elf Aquitaine *vs.* komisjon, EU:C:2011:620, punkt 149).

78 Eelmainitud kohtupraktikat arvestades tulebki vaidlustatud otsuse põhjendusi hinnata.

Vaidlustatud otsuse põhjendused

79 Vaidlustatud otsuse põhjendustest 175–178 ja 183–195 nähtub, et komisjon määras hagejale trahvi asjaolu tõttu, et viimati mainitu ja tema tütarettevõtja T&D moodustasid ajal, mil tütarettevõtja T&D osales *gentlemen's agreement*'is, ühe ettevõtja EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 tähenduses. Selles kontekstis lähtus komisjon eeldusest, et kuna hageja omas ainuosalust äriühingus, kes omakorda omas ainuosalust tema tütarettevõtja T&D kapitalis, võis järeldada, et esimene neist avaldas viimase käitumisele turul otsustavat mõju.

80 Hageja väidab, et vaidlustatud otsuses ei esitanud komisjon piisavalt põhjuseid, miks tuli selle eelduse ümberlükkamiseks tema poolt esitatud tõendid tagasi lükata.

81 Käesolevat väiteosa tuleb analüüsida kolmes järgus. Esiteks tuleb selgeks teha argumendid, mille hageja esitas selleks, et lükata ümber eeldus tema otsustava mõju kohta tütarettevõtja T&D käitumisele. Teiseks tuleb tuvastada vaidlustatud otsuse põhjenduste see osa, milles komisjon neile argumentidele vastas. Kolmandaks tuleb sellest lähtuvalt analüüsida, kas komisjon rikkus põhjendamiskohustust.

– Hageja esitatud argumendid

82 Mis puudutab tõendeid, mille hageja esitas selleks, et lükata ümber eeldus tema otsustava mõju kohta tütarettevõtja T&D käitumisele turul, siis tuleb tõdeda, et vastuses vastuväiteteatisele tugines ta kaheksale argumendile, mille olulised osad on välja toodud allpool.

83 Esiteks väitis hageja, et tema ja tema tütarettevõtja T&D vahelist suhet reguleeris tegevuse detsentraliseerituse põhimõte. Alstomi kontsern on üles ehitatud „täielikult detsentraliseeritud organisatsioonile". Kontserni erinevad tegevussektorid moodustavad tulukeskused, mille ümber tekivad ja arenevad kontserni tütarettevõtjad. Iga tegevusvaldkond vastutab täielikult kasumiaruande eest, kontrollib terves ulatuses ise oma tehnoloogiaid, hinnapoliitikat, müügieesmärke, brutomarginaale, müügikulusid, rahavooge ja laoseisu. Tütarettevõtja T&D oli vastutav elektritransformaatorite tootmise ja müügi eest.

84 Teiseks väitis hageja, et 1992. aastal tehti Alstomi kontsernis ümberkorraldus seoses tegevusvaldkonniti arenevate tütarettevõtjatega ja selle tagajärjel anti töötajatele ja kolmandatele isikutele usaldusväärsem pilt vastutuse jaotusest kontserni sees. Seetõttu ei saanud hageja sekkuda tütarettevõtja T&D rikkuva tegevuse kindlaksmääramisse, kuna kontserni ülesehitus ei võimaldanud tal sellest teadlik olla.

85 Kolmandaks väitis hageja, et ta on äriühing, mille eesmärk on üksnes osaluse hoidmine ja haldamine ning väga piiratud ulatuses poliitikate koordineerimine ja kujundamine. Tema suhe tütarettevõtjaga T&D ei puudutanud tema kaubandustegevust ega eelkõige tema käitumise kindlaksmääramist elektritransformaatorite turul.

86 Neljandaks väitis hageja, et kaubanduspoliitika määrasid kindlaks tütarettevõtjate juhid. Temal endal puudusid nii isikuid, organisatsiooni kui ka oskusteavet puudutavad vahendid, et oma tütarettevõtjate kaubanduspoliitikat mõjutada. Tal puudusid töötajad, kommertsdirektor või äriplaan. Hoopis tema tütarettevõtjatel oli igaühel kommertsdirektor ja ka juriidiline, finants-, kommunikatsiooni- ning personalidirektor. Kõik otsused tehti seega tütarettevõtjate tasandil.

87 Viiendaks väitis hageja, et tema juhatus ei ole andnud mingeid juhiseid tütarettevõtjate käitumise kindlaksmääramiseks turul. Alstomi kontserni juhatus on otsustanud vaid kontserni ülemaailmse strateegia üle. Tütarettevõtjate ja konkreetselt tütarettevõtja T&D kaubanduspoliitikat ei ole juhatuses kunagi arutatud. Eelkõige selles kontekstis esitas hageja tõendid, mis tema hinnangul kinnitasid „[juhatuse] võimatust omada mis tahes mõju tütarettevõtjate käitumisele turul".

88 Kuuendaks väitis hageja, et ta teostas vaid piiratud ja*a posteriori* kontrolli oluliste finantskohustuste üle, mis puudutasid kontserni finantspositsiooni ohustada võivaid võtmeotsuseid. Sellist finantskontrolli ei teostatud ühegi projekti suhtes, mis oli seotud elektritransformaatoreid puudutava tegevusega.

89 Seitsmendaks väitis hageja, et väidetavate rikkumistega olid seotud üksnes tema tütarettevõtja T&D töötajad. Selles kontekstis väidab ta, et komisjon eksis seoses teatud isikute staatusega Alstomi personaliküsimustega tegeleva äriühingu töötajatena.

90 Kaheksandaks väitis hageja, et tema tütarettevõtja T&D mõnede juhtide ülesannete kattumine ei ole oluline, sest need isikud ei saanud tegevuslikel põhjustel olla seotud küsimustega, mis puudutasid tütarettevõtja T&D käitumist elektritransformaatorite turul, ja et ei ole tõendatud nende isikute seotus keelatud kokkulepetega.

– Vaidlustatud otsuse põhjendused

91 Komisjoni põhjenduste osas tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse adressaatide valikut põhjendas ta vaidlustatud otsuse punktis 6.

92 Vaidlustatud otsuse punktis 6.1 ehk põhjendustes 175–181 meenutas komisjon põhimõtteid, mis reguleerivad EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 rikkumist tuvastava otsuse adressaatide valikut. Vaidlustatud otsuse põhjenduses 177 märkis ta, et tütarettevõtja kapitalis ainuosalust omava emaettevõtja ülesanne on esitada piisavad tõendid, lükkamaks ümber eeldust, et ta kontrollis tütarettevõtja ärilist käitumist.

93 Vaidlustatud otsuse punktis 6.2, põhjendustes 183–195 kohaldas komisjon seda põhimõtet hageja suhtes. Vaidlustatud otsuse põhjendustes 185–188 tegi komisjon kokkuvõtte hageja esitatud argumentidest ja seejärel hindas neid põhjendustes 189–195.

94 Selles osas tuleb aga tõdeda, et suurem osa komisjoni põhjendustest ei puuduta hageja poolt kapitalil põhineva eelduse ümberlükkamiseks esitatud argumente, vaid teisi. Nimelt on komisjoni põhjendused, mis puudutavad konkreetselt kapitalil põhineva eelduse ümberlükkamiseks esitatud argumente, väga lühikesed:

— vaidlustatud otsuse põhjenduses 189 piirdus komisjon tõdemusega, et hageja „ei ole esitanud argumente, mis lükkaks eelduse ümber ja kinnitaks, et tütarettevõtja tegutses sõltumatult”;

— vaidlustatud otsuse põhjenduses 190 kinnitas komisjon, et „nagu on tõendatud, ei ole [hageja] argumendid tema tütarettevõtja väidetava autonoomia toetuseks selles osas piisavad”.

95 Lisaks sellele märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 191, et tütarettevõtja rikkuva tegevuse emaettevõtjale süüks panemine ei nõua, et ta tõendaks emaettevõtja juhtide tütarettevõtja rikkumisest teadlik olemist.

96 Mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendust 198, millele komisjon kohtuistungil viitas, siis tuleb tõdeda, et tegemist on Areva esitatud argumendi pelga kordamisega komisjoni poolt, mitte aga komisjoni põhjenduste elemendiga.

– Komisjoni põhjenduste hindamine

97 Võttes aluseks ühelt poolt hageja argumendid ja teiselt poolt komisjoni põhjendused nende kohta, tulebki hinnata, kas vaidlustatud otsuse põhjendused on piisavad.

98 Alustuseks tuleb märkida, nagu on välja toodud eespool, et komisjoni põhjendused hageja kaheksa argumendi osas piirduvad vaidlustatud otsuse põhjendustes 189 ja 190 toodud järeldusega, mille kohaselt ei ole hageja esitanud argumente, mis lükkaks ümber kapitalil põhineva eelduse ja kinnitaks, et tema tütarettevõtja T&D tegutses sõltumatult. Vaidlustatud otsuses piirdus komisjon seega üksnes oma analüüsi tulemuse väljatoomisega, esitamata samas põhjendusi, miks hageja argumendid ei suutnud lükata ümber eeldust tema otsustava mõju osas tütarettevõtja T&D käitumisele turul.

99 Mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendust 191, siis parimal juhul kujutab see endast vastust hageja argumendile, mis on kokkuvõtlikult esitatud eespool punktis 89, ning osale argumentidest, mis on kokkuvõtlikult esitatud eespool punktis 92, kuid see ei vasta hageja teistele argumentidele. Nimelt, kuigi on tõsi, et kapitalil põhinevat eeldust ei lükka ümber pelk asjaolu, et emaettevõtja ei olnud teadlik oma tütarettevõtja osalemisest konkurentsieeskirjade rikkumises, eeldab see samas, et kõnealune tütarettevõtja ei määra oma käitumist turul kindlaks iseseisvalt, vaid täidab suures osas emaettevõtja antud juhiseid. Just seda viimast tingimust hageja aga vaidlustaski teiste argumentidega, millele komisjon pidi seega andma omapoolse vastuse.

100 Selles kontekstis ei saa komisjon väita, et põhjendamiskohustus ei kohustanud teda võtma seisukohta hageja esitatud argumentide suhtes, sest tegemist on argumentidega, mis ilmselgelt asjasse ei puutu, on tähtsusetud või ilmselgelt teisejärgulised.

101 Nimelt tuleb tõdeda, et kõiki eespool punktides 83–90 mainitud argumente ei saa pidada ilmselgelt asjasse puutumatuks, tähtsusetuks või ilmselgelt teisejärguliseks seoses hageja otsustava mõju eelduse ümberlükkamisega tema tütarettevõtja T&D kaubanduspoliitikale.

102 Nagu eespool öeldud, on see eeldus ümberlükatav ja seega saab selle ümber lükata emaettevõtja, kes esitab piisavaid tõendeid selle kohta, et tema tütarettevõtja tegutseb turul iseseisvalt. Järelikult peab komisjon igas konkreetses asjas hindama kõiki talle esitatud tõendeid ema- ja tütarettevõtja vaheliste organisatsiooniliste, majanduslike ja õiguslike sidemete kohta, mis tõendaksid, et viimati nimetatu tegutses oma emaettevõtjast sõltumatult ja et need kaks äriühingut ei moodustanud seega ühte majandusüksust (kohtuotsused, 16.6.2011, L'Air liquide *vs.* komisjon, T-185/06, EKL, EU:T:2011:275, punktid 71–75, ja Edison *vs.* komisjon, T-196/06, EKL, EU:T:2011:281, punktid 76 ja 77).

103 Käesolevas asjas esitas hageja argumendid, millega ta soovis konkreetselt tõendada, et *gentlemen's agreement*'i ajal tegutses tema tütarettevõtja turul iseseisvalt. Selles kontekstis ei tuginenud ta üksnes asjaolule, et tema eesmärk piirdus osaluste hoidmise ja haldamisega, vaid ta tõi esile ka konkreetsed asjaolud, mis iseloomustavad tema seoseid tütarettevõtjaga T&D, nagu näiteks kontserni tegevuse detsentraliseerituse põhimõte, tütarettevõtjate ainuvastutus kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel ja asjaolu, et tulenevalt kontserni ülesehitusest ei olnud tal struktuuriliselt võimalik tütarettevõtja T&D kaubanduspoliitikat kontrollida. Selles osas esitas hageja kontserni toimimise kohta üksikasjalikku teavet.

104 Kõiki hageja argumente ei saa seega pidada ilmselgelt asjasse puutumatuks, tähtsusetuks või ilmselgelt teisejärguliseks.

105 Lisaks sellele ei saa komisjon tulemuslikult väita, et ta ei olnud kohustatud hageja argumentidele vastama, kuna tõendamiskoormis lasus hagejal, ja et seega ei olnud ta kohustatud esitama üksikasjalikumaid põhjendusi, seni kuni hageja ei olnud esitanud seda eeldust ümber lükkavaid tõendeid.

106 Nimelt tuleb selles kontekstis eristada ühelt poolt tõendamiskoormist käsitlevaid reegleid ja teiselt poolt põhjendamiskohustust. Tõendamiskoormist käsitleva reeglina reguleerib kapitalil põhinev eeldus seda, millised asjaolud tuleb komisjonil tuvastada, tõendamaks, et emaettevõtja ja tütarettevõtja moodustavad majandusüksuse ja seega ettevõtja EÜ artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 tähenduses. Seevastu põhjendamiskohustus, mis on laadilt vormiline kohustus, nõuab, et arutluskäik, millele komisjon oma järeldused rajab, peab selgelt ja üheselt mõistetavalt ilmnema vaidlustatud otsuses, võimaldades huvitatud isikutel saada teada võetud meetme põhjendused ja pädeval kohtul teostada kontrolli (vt eespool punktis 29 viidatud kohtupraktika). Seega, isegi kui komisjon leiab, et emaettevõtja esitatud tõendid ei ole piisavad, et lükata ümber eeldust tema mõju suhtes tütarettevõtja käitumisele turul, on ta siiski kohustatud esitama põhjendused osas, milles ei ole tegemist üksnes ilmselgelt asjasse puutumatute või tähtsusetute tõenditega. Selles osas tuleneb tema põhjendamiskohustus kõnealuse eelduse ümberlükatavast laadist (eespool punktis 102 viidatud kohtuotsused L'Air liquide *vs.* komisjon, EU:T:2011:275, punktid 71–75, ja Edison *vs.* komisjon, EU:T:2011:281, punktid 76 ja 77).

107 Järelikult oli komisjon kohustatud vaidlustatud otsuses välja tooma põhjused, miks ta leidis, et sõltumata hageja esitatud argumentidest ei olnud tema tütarettevõtja käitumise iseseisvus turul tõendatud.

108 Eelnevat arvesse võttes tuleb tõdeda, et komisjon rikkus EÜ artiklis 253 sätestatud põhjendamiskohustust, kui jättis piisavalt välja toomata põhjused, miks ei olnud hageja argumendid küllaldased, et lükata ümber eeldus tema otsustava mõju suhtes tütarettevõtja T&D käitumisele turul.

Põhjendamiskohustuse rikkumise tagajärjed

109 Komisjon väidab, et kuna ta käesolevas asjas võis igal juhul õiguspäraselt tõdeda, et kapitalil põhinevat eeldust ümber ei lükatud, ei peaks põhjendamiskohustuse rikkumine tooma kaasa vaidlustatud otsuse tühistamist. Kohtumenetluse jooksul tõi ta välja põhjendused, miks tuli tema hinnangul hageja esitatud argumendid tagasi lükata.

110 Selles kontekstis tuleb esmalt meenutada, et põhimõtteliselt tuleb põhjendused huvitatud isikule teada anda samal ajal otsusega, mis tema huve kahjustab. Põhjenduste puudumist ei korva seega asjaolu, et huvitatud isik saab otsuse põhjendustest teada kohtumenetluse jooksul (eespool punktis 30 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EU:C:2005:408, punkt 463; kohtuotsus, 12.9.2007, González y Díez *vs.* komisjon, T-25/04, EKL, EU:T:2007:257, punkt 220; vt eespool punktis 77 viidatud kohtupraktika).

111 Järelikult ei saa põhjendusi, mille komisjon esitas kohtumenetluse jooksul, põhjendamiskohustuse rikkumise küsimuse hindamisel arvesse võtta.

112 Teiseks ei saa komisjon tugineda kohtupraktikale, mille kohaselt võib Üldkohtule trahvide valdkonnas antud täielik pädevus õigustada sellise täiendava teabe esitamist ja arvesse võtmist, mille märkimist otsuses põhjendamiskohustus ei nõua (eespool punktis 62 viidatud kohtuotsus SCA Holding *vs.* komisjon, EU:C:2000:633, punktid 54 ja 55). Nimelt tõstatab hagejale tema tütarettevõtja T&D rikkumise süüks panemine küsimuse, kas nende vahel eksisteerib majandusüksus, ja lõpuks, kas hageja osales vaidlustatud otsusega karistatud rikkumises. See küsimus puudutab kõnealuse otsuse seaduslikkuse kontrolli, mitte aga hagejale määratud trahvisumma sobivuse hindamist. Just aga selle viimase küsimuse osas omab Üldkohus täielikku pädevust (eespool punktis 62 viidatud kohtuotsus SCA Holding *vs.* komisjon, EU:C:2000:633, punktid 54 ja 55).

113 Kolmandaks viitab komisjon kohtupraktikale, mille kohaselt ei too põhjendamiskohustuse rikkumine kaasa vaidlustatud otsuse tühistamist juhul, kui tühistamisega saab kaasneda vaid uue, vaidlustatud otsusega sisult identse otsuse tegemine.

114 Selles osas ei saa komisjon õiguspäraselt tugineda 13. detsembri 2006. aasta kohtuotsusele FNCBV jt *vs.* komisjon (T-217/03 ja T-245/03; EKL, EU:T:2006:391, punktid 362–363), milles Üldkohus tuvastas põhjendamiskohustuse rikkumise, mille komisjon pani toime EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumiste eest määratud trahvide kindlaksmääramisel, ning milles Üldkohus samas leidis, et kuna selle institutsiooni lahendusega tuleb sisuliselt nõustuda, ei too kõnealune rikkumine endaga kaasa vaidlustatud otsuse tühistamist ega trahvide suuruse muutmist.

115 Tuleb märkida, et viimati nimetatud hinnangut, mis on antud täieliku pädevuse raames, mis on Üldkohtul rahaliste karistuste valdkonnas, ei saa käesolevale asjale üle kanda seoses vaidlustatud otsuse õiguspärasuse kontrolliga osas, milles komisjon tuvastas selles otsuses hageja vastutuse kõnealuse rikkumise eest (vt eespool punkt 112; eespool punktis 102 viidatud kohtuotsus Edison *vs.* komisjon, EU:T:2011:281, punktid 91–93).

116 Lisaks sellele ei saa komisjon tugineda kohtupraktikale, mille kohaselt puudub hagejal igasugune õiguspärane huvi viidata põhjendamiskohustuse rikkumisele olukorras, kus on juba ette kindel, et vaidlustatud otsuse tühistamisel tuleb teha identne otsus (kohtuotsused, 29.9.1976, Morello *vs.* komisjon, 9/76, EKL, EU:C:1976:129, punkt 11; 20.5.1987, Souna *vs.* komisjon, 432/85, EKL, EU:C:1987:236, punkt 20; 9.10.1992, De Persio *vs.* komisjon, T-50/91, EKL, EU:T:1992:104, punktid 10 ja 24, ning 3.12.2003, Audi *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet (TDI), T-16/02, EKL, EU:T:2003:327, punktid 97 ja 98).

117 Käesolevas asjas ei ole komisjon piisavalt põhjendanud seda, miks hageja esitatud argumendid ei tõendanud, et tema tütarettevõtja T&D määras oma käitumise turul kindlaks iseseisvalt. Seda küsimust analüüsides tuleb võtta arvesse kõiki tõendeid, mis puudutavad hageja ja tema tütarettevõtja T&D vahelisi organisatsioonilisi, majanduslikke ja õiguslikke sidemeid. Seega on tegemist keeruka analüüsiga, mille tulemust ei saa ette näha. Ilma sellise analüüsita ei saa eeldada, et juba ette on kindel, et tehakse identne otsus. Pealegi, kui möönda, et sellises olukorras peab Üldkohus analüüsima selgitusi, mille komisjon esitas esimest korda kohtumenetluses, oleks see otseselt vastuolus eespool punktides 73–75 viidatud kohtupraktikaga.

118 Seega, vastupidi komisjoni väidetule toob käesolevas asjas põhjenduste puudumine kaasa vaidlustatud otsuse tühistamise.

119 Järelikult tuleb vaidlustatud otsus tühistada ilma, et oleks vaja võtta seisukohta esimese väite teise osa, teise väite kolmanda osa ja kolmanda väite suhtes.

Kohtukulud

120 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Mis puudutab hageja nõuet vaidlustatud otsus tühistada, siis komisjoni nõuded jäeti selles osas rahuldamata ja hageja on nõudnud kohtukulude hüvitamist.

121 Mis puudutab nõuet tühistada raamatupidaja 10. detsembri 2009. aasta kiri, siis tuleb meenutada, et Üldkohus on juba otsustanud, et vajadus teha otsus raamatupidaja kirja tühistamise nõudes on ära langenud ja et otsus kohtukulude osas tehakse hiljem (eespool punkt 16). Kodukorra artikli 87 lõike 6 kohaselt jaotab Üldkohus kohtukulud omal äranägemisel, kui asjas kohtuotsust ei tehta. Üldkohus leiab, et käesolevas asjas on õiglane, kui komisjon kannab ka kohtukulud, mis puudutavad raamatupidaja kirja tühistamise nõuet.

122 Seega tuleb kõik kohtukulud välja mõista komisjonilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kolmas koda)

otsustab:

1. **Tühistada komisjoni 7. oktoobri 2009. aasta otsus K(2009) 7601 (lõplik) EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/39.129 – Elektritransformaatorid) Alstomi puudutavas osas.**

2. **Mõista kohtukulud välja Euroopa Komisjonilt.**

Czúcz Labucka Gratsias

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 27. novembril 2014 Luxembourgis.

Allkirjad